

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарний факультет

Кафедра філології

Лінгвістичний аналіз аудіодискрипції

кінофільму "Гніздо горлиці"

Студентки IV курсу

групи ГФІ-- 17-Б

спеціальності «Філологія»

Анастасії Якушевич

Науковий керівник:

Ірина Дробіт

Львів 2021

Лінгвістичний аналіз аудіодискрипції кінофільму "Гніздо горлиці" / Якушевич Анастасія Олексіївна науковий керівник: Ірина Дробіт. – Львів: УКУ, Гуманітарний факультет, кафедра філології, 2021. – 25с.

У дипломній роботі досліджено феномен аудіодискрипції методом лінгвістичного аналізу аудіодискрипції кінофільму "Гніздо горлиці". Робота складається з двох розділів. Перший присвячено визначенню основних теоретичних понять, а також опису становища аудіодискрипції в Україні та світі. У другому розділі безпосередньо проаналізовано текст аудіодискрипції на лексичному та граматичному рівнях. Робота буде корисна тим, хто цікавиться таким явищем та інклюзивністю відеоконтенту.

Ключові слова: аудіодискрипція, інклюзія, лінгвістичний аналіз, "Гніздо горлиці".

Abstract of the diploma paper for obtaining bachelor's degree in philology at Ukrainian Catholic University.

Researcher: Anastasiia Yakushevych

Title: Linguistic Analysis of Audio Description of the Movie "The Dove's Nest".

Audio Description is a spoken commentary to movies or theatre shows which describes the scenes in more detail so that blind person can get a fulfilling watching experience. Specifically it involves describing emotions, gestures, appearance of the actors or surroundings. Audio description has to be concise and to the point for it not to overload the auditory canal.

The definition of the audio description and an overview of its status in Ukraine and several other countries of the world is reviewed in chapter one.

The text of the audio description is analyzed in chapter two on four levels of the linguistic analysis approach: phonetics, morphology, semantics, syntax. General analysis of the episodes is also included.

This paper's aim is to look at audio description from the linguistic point of view. We also hope to bring more awareness to audio description so it can be widely used in Ukraine.

ВСТУП	3	
РОЗДІЛ I Принципи аудіодискрипції кінофільмів		5
1.1. Аудіодискрипція як частина інклюдії		5
РОЗДІЛ II	12	
2.1. Багатомовність фільму		12
2.2. Аналіз на лексичному рівні		12
2.3. Аналіз на граматичному рівні		18
2.4. Загальний аналіз аудіодискрипції епізодів		18
ВИСНОВКИ	19	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		21

ВСТУП

В Україні поки не існує офіційної статистики щодо кількості людей із порушеннями зору, однак за неофіційними даними це 100 тисяч громадян, 10 тисяч з них – діти. Тим часом Держкіно повідомляє, що станом на 1 жовтня 2020 року кількість фільмів у кінопрокаті та фільмокопій знятих, дубльованих чи озвучених чи субтитрованих українською мовою дорівнювала 286. Зусиллями громадських організацій аудіодискрипція супроводжує тільки близько сотні фільмів загалом. Таким чином діти та дорослі з порушеннями зору в Україні значною мірою позбавлені можливості отримати повноцінний досвід перегляду кінофільму. Крім того, обізнаність про аудіодискрипцію є низькою на загальнодержавному рівні: вперше цей термін у законодавстві з'явився у 2015 році і досі не прописані чіткі норми щодо цифрової доступності для незрячих. Хоча аудіодискрипція є ще одним способом забезпечити рівний доступ до одного з ключових видів мистецтва та відповідно право на культурний розвиток. Цей процес потребує певних людських та матеріальних ресурсів, однак спонукає зрячого замислитись, як багато цінної інформації під час перегляду втрачається за умови втрати функції чи неповного функціонування одного з органів чуття.

Мета дослідження – провести лінгвістичний аналіз аудіодискрипції для подальших рекомендацій щодо її створення.

Завдання:

- 1) ознайомитись з понятійним апаратом досліджуваного питання і опрацювати відповідну літературу
- 2) переглянути обраний кінофільм з аудіодискрипцією
- 3) провести лінгвістичний аналіз аудіодискрипції кінофільму

Об'єктом цього дослідження є аудіодискрипція до кінофільму “Гніздо горлиці”. Предмет дослідження – особливості написання аудіодискрипції.

Метод дослідження – лінгвістичний аналіз.

У першому розділі дослідження розглянуто поняття аудіодискрипції та інклюзії. У підрозділі 1.1 наведено визначення цих понять. У підрозділі 1.2 розглянуто становище аудіодискрипції у світі та в Україні. У другому розділі дослідження проведено лінгвістичний аналіз аудіодискрипції кінофільму на лексичному та граматичному рівнях. У підрозділі 2.1 проведено аналіз аудіодискрипції на лексичному рівні, у підрозділі 2.2 – на граматичному.

РОЗДІЛ I. Принципи аудіодискрипції кінофільмів

1.1. Аудіодискрипція як частина інклюзії

Закон України № 927-VIII від 25.12.2015 р. Про внесення змін до деяких законів України щодо розширення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією до творів, виданих у спеціальному форматі подає таке визначення аудіодискрипції:

Аудіодискрипція – це створення окремої звукової доріжки із закадровим описом персонажа, предмета, простору або дії у відеопродукції для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією. [1]. Таким чином, лише в 2015 році термін “аудіодискрипція” було затверджено на законодавчому рівні. Важливо зазначити, що авторське право на аудіодискрипцію регламентується Законом України №3792-XII від 14.10.2020 р. Про авторське право і суміжні права. [2]

Процес створення аудіодискрипції починається з того, що спеціальна програма за допомогою певних алгоритмів визначає у звуковій доріжці смислові паузи, куди можна вставити коментар. Для запису потрібні студія, звукорежисер, автор самих коментарів та диктор. Опісля все ще раз переглядають та створюють окрему звукову доріжку, яка потім автоматично синхронізується із доріжкою фільму. Перед остаточним затвердженням фільм обов'язково проходить апробацію у незрячого глядача.

Для вдалого результату критично важливо вміти виділити головне, а також правильно проінтерпретувати, опису чого саме не вистачатиме незрячому глядачеві. Потрібно описувати коротко, щоб не перевантажувати звуковий канал сприйняття. Існують певні жанри або окремі сцени, які фактично неможливо прокоментувати. Це, наприклад, бойовики, трилери, бо там майже немає пауз і діалогів, які суттєво

допомагали б зрозуміти сюжет, відповідно для людини з порушеннями зору це перетворюється просто на набір безперервних звуків.[3]

Існують спеціальні застосунки, наприклад, Earcatch від Soundfocus: його можна встановити на телефон, із бібліотеки перед переглядом обрати фільм, натиснути "відтворення" і програма забезпечить аудіодискрипцію потрібного фрагменту. Цей додаток доступний українською, а також не потребує підключення до Інтернету для використання.[4]

У Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю термін "інклюзія" згадується в контексті освіти та визначається зокрема і як надання особам з інвалідністю можливості брати активну участь у житті вільного суспільства. Крім того, Стаття 21 про доступність інформації спонукає держав-учасниць до забезпечення осіб з інвалідністю інформацією, призначеною для широкої публіки, у доступних форматах з використанням технологій, що враховують різні форми інвалідності, своєчасно та без додаткової плати.[5]

Аудіодискрипція є спробою частково зменшити вплив відсутності або значного зменшення гостроти зору на можливість вповні насолодитися такими витворами мистецтва як мультфільми або кінофільми. Крім цієї явної переваги, наявність такої опції сприяє соціалізації, адже перегляд фільму в кінотеатрі стає для незрячої людини доступнішим, зрозумілішим і приємнішим способом провести час із друзями і опісля брати більшу участь в обговоренні. Таким чином аудіодискрипція є однією із важливих форм інклюзії одразу на трьох рівнях: особистому, соціальному та загальнодержавному.

Існує два терміни для позначення коментування для людей із вадами зору: аудіодискрипція та тифлокоментар. У дослідженні ми використовуємо термін аудіодискрипція, бо "тифло" з грецької дослівно

перекладається як сліпий, а отже, при застосуванні терміну “тифлокоментування” зайвий раз наголошується на ваді глядача. Тоді як “аудіодискрипція” (лат. *audio* – я чую + *descriptio* – опис) буквально означає “опис почутого”, отже розкриває суть процесу.

1.2. Світова практика аудіодискрипції

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, у світі налічується понад 285 мільйонів людей із порушенням зору, 45 мільйонів – повністю незрячих. І кожному з них аудіодискрипція надає рівний доступ до різних видів інформації, поданої візуальним шляхом. Саме тому в статті 7 Директиви служб аудіовізуальних медіа Європейського Союзу [6] вказано, що уряди держав-членів відповідальні за те, щоб усі медіа-провайдери під їхньою юрисдикцією забезпечували доступність контенту для осіб з порушеннями зору та слуху. Однак Європейське об'єднання сліпих вимагає закріплення доступності медіа на законодавчому рівні, оскільки, за даними Європейської комісії з доступності медіа, середній об'єм контенту, трансльованого з аудіодискрипцією в ЄС коливається від 4 до 11 відсотків, залежно від країни [7]

Закон про телерадіомовлення Великобританії 1996 року [8] гарантує аудіодискрипцію наземну цифрову трансляцію. А у 2003 році Закон про комунікації вимагає обов'язкової аудіодискрипції і від кабельних та супутникових провайдерів [9]. Контролює і періодично оцінює та перевіряє дотримання закону Управління комунікацій у тісній співпраці з урядом Великобританії. Проте Закон зобов'язує телеканали супроводжувати аудіодискрипцією тільки 10 відсотків контенту. Однак державний телеканал BBC, Channel 4 і канали британського медіа-конгломерату Sky погодилися збільшити цей відсоток до 20.

BBC, ITV, Channel 4, Channel 5 надають користувачам послугу "відео-на-вимогу" (відкладеного перегляду). Це означає, що глядачі мають змогу переглянути певний контент до 30 днів після його оригінальної трансляції, уже з аудіодискрипцією. Аудіодискрипція також доступна на сайті і у додатках BBC iPlayer. [10]

У Великобританії надзвичайно розвинена мережа державних і громадських організацій для допомоги незрячим або людям, що частково втратили зір. Вони започаткували ініціативи, які згодом стали звичною практикою. Ще у 1996 році, одразу після прийняття Закону про телерадіомовлення, Королівський інститут з проблем незрячих людей (RNIB) розпочав співпрацю з телеканалами, кінотеатрами, театрами щодо впровадження аудіодискриптивного супроводу до їхнього контенту.

За сприяння Інституту, у 2001 році фільм "Гаррі Поттер і філософський камінь" вийшов у кінотеатрах Великобританії з аудіодискрипцією. А у 2010 до фільму "Мене звали Хан" аудіодискрипція була доступна не тільки англійською, а й мовою хінді, завдяки проекту RNIB "Аудіодискрипція фільмів Боллівуду". У 2017 за підтримки цієї організації вже до 135 із 202 фільмів, випущених у Об'єднаному Королівстві, була доступна аудіодискрипція. Зараз RNIB є однією з найвизначніших організацій Великобританії з допомоги незрячим і її плідна співпраця з провайдерами триває. [11]

Асоціація аудіодискрипції пропонує всім охочим навчитися цьому вмінню. Також на сайті Асоціації зібрані всі культурно-освітні сервіси, до яких доступна аудіодискрипція. [12]

У США аудіодискрипцію регулюють антидискримінаційні закони:

1) Закон про доступність засобів зв'язку та відеопрограм, Communications and Video Accessibility Act. [13]

2) Закон про американців з обмеженими фізичними можливостями, Americans with Disabilities Act [14]

3) Закон про реабілітацію(розділи 504 та 508) [15]

Згідно з ними всі урядові організації зобов'язані забезпечувати свій відеоконтент аудіодискрипцією і субтитрами навіть за відсутності запиту на це. Що стосується медіа та розважального контенту, то Закон про доступність засобів зв'язку та відеопрограм вимагає, щоб комерційні телестанції, які приєднані до чотирьох найбільших комерційних мереж трансляцій (CBS, ABC, Fox і NBC) і знаходяться у топ-60 телевізійного ринку супроводжували аудіодискрипцією 50 годин програм у квартал, причому тих, що транслюються у прайм-тайм. Також необхідні додаткові 37.5 годин програм з аудіодискрипцією у час між шостою вечора та опівніччю у квартал (87.5 годин разом). Закон про американців з обмеженими фізичними можливостями визначає аудіодискрипцію обов'язковою для контенту усіх громадських структур, а також приватних організацій, які надають медіа- послуги для загального користування, наприклад потокові сервіси Нетфлікс та Хулу. Відео на сайтах корпорацій і приватних компаній також повинні мати аудіодискрипцію.

США є однією із перших країн, де почали впровадження аудіодискрипції. Ще у 1978 році магістрант Університету Сан-Франциско Грегорі Фрейзер розробив основні положення цього методу. Вже у 1981 році аудіодискрипцію застосували для вистави "Майор Барбара"--це була імпровізація прямо під час дійства. В 1987 той же Фрейзер і брат Френсіса Копполи Август заснували так званий "Інститут аудіобачення" при Університеті Сан-Франциско. Одним із перших фільмів з аудіодискрипцією став "Такер" Копполи. Зараз цей напрям

дуже розвинений в Америці, існують організації, які надають послуги з аудіодискрипції для різних компаній. Також Американська Рада сліпих так само сприяє розвитку аудіодискрипції, наприклад, щорічно проводить конкурс на найкращу аудіодискрипцію серед музеїв, театрів та провайдерів медіа-контенту. [16]

Досвід України від вищеописаних відрізняється тим, що навіть саме слово "аудіодискрипція" з'явилося в законі відносно недавно і про визначення чітких окремих норм поки не йдеться. Однак громадські організації та ініціативи намагаються заповнити цю нішу, щороку адаптуючи все більше медіа-контенту. Українська спілка інвалідів, зокрема львівська команда аудіодискрипторів у 2013 році розпочала з українсько-радянських мультфільмів, а згодом перейшла на художні фільми. За цей час доступними для незрячих стали близько сотні витворів кіномистецтва. Також львівський осередок ВГО "УСІ" проводить курси з аудіодискрипції для всіх охочих. Проект отримує фінансову підтримку від міської ради.

Варта уваги також ініціатива "Доступне кіно" громадської організації "Боротьба за права". Правозахисниці Вікторія Лучка та Юлія Сачук і фахівець із комп'ютерних технологій Андрій Демчук працюють над аудіодискрипцією фільмів у кінотеатрах. Зокрема, Андрій створив програмне забезпечення для пошуку місць у відеоконтенті для вставки звукоопису. З 2015 року команді вдалося адаптувати близько 30 фільмів, показаних в Україні. Вони співпрацюють з дистриб'юторами, кінофестивалями, кінофорумами та платформами: Docudays, FILM.UA, "Єврофест". Серіал "Відморожений" став першим серіалом, доступним для незрячих людей. Спочатку був фільм "Ціна правди", далі " Пульс", "Мої думки тихі", "Вдивляючись у темряву"... Основною перешкодою до наявності аудіодискрипції до всіх фільмів є висока вартість її створення та завантаження у застосунок Earcatch: близько 10 тисяч євро. Однак

"Планета кіно" готова влаштовувати сеанси з аудіодискрипцією раз на тиждень, але для цього потрібно докласти зусиль для інформування цільової аудиторії. Ініціатива діє за підтримки Українського культурного фонду.^[17]

РОЗДІЛ II. Лінгвістичний аналіз аудіодискрипції

2.1. Багатомовність фільму

У фільмі є дві паралельні сюжетні лінії: Дарина в Італії та Дарина в Україні. Відповідно присутні дві мови: українська та італійська. "Гніздо горлиці" у загальному доступі без аудіодискрипції не містить ні субтитрів, ні дубляжу українською під час того, як актори розмовляють італійською. Проте у фільмі з аудіодискрипцією наявні і субтитри, і дубляж рідною мовою самою ж аудіодискрипторкою. Для чоловіків (Алессандро чи коханця Галі) вона дещо змінює тон голосу. Ідентифікація персонажа, який розмовляє італійською відбувається по-різному: іноді в цьому допомагає аудіодискрипція: "входить Алессандро" і чути дубльований чоловічий голос. Іноді це просто називання перед реплікою: синьйора, Дарина, Алессандро... Але трапляється, що того, хто говорить, називають у паузі під час самої репліки: "Вона все вміє робити", --каже Галя.--Прибирати, готувати..." Примітно, що фрази, які часто повторюються (Si, senora чи просто Si) аудіодискрипторка не дублює, бо вони зрозумілі з сюжету. Проте в субтитрах переклад відображається, бо вони мають інше призначення. Є епізод, в якому сеньйора запитує Дарину, чи гарно виглядає кольє: "Vene? (Красиво?-голос а/д.) Жінка ствердно тихо відповідає тим самим словом, цього аудіодискрипторка вже не дублює. Одразу після цього голосно скриплять двері і потрібно описати, що сеньйора кинулася зустрічати Алессандро, тобто відповіді Дарини глядач міг і не розчути. Однак вона не є критично важливою для розуміння сюжету, на відміну від дій сеньйори і дубляж того єдиного слова, за яким одразу слідує те, що дійсно необхідно описати, призив би до перевантаження звукового каналу сприйняття. Тому таке рішення є виправданим.

2.2. Аналіз на лексичному рівні

Лінгвістичний аналіз тексту--це аналіз тексту, покликаний віднаходити та описувати систему його категорій, визначати своєрідні мовні складники змісту та форми, висвітлювати різновиди зв'язків між окремими частинами.

Виділяють чотири-шість рівнів лінгвістичного аналізу. На фонетичному рівні оцінюють вплив звуків, тобто асонансів, дисонансів, алітерацій, ритміки наголосів на текст. Морфологічний рівень стосується частин мови та їх граматичних характеристик. На лексичному звертають увагу на форми лексем та їхній вплив на значення слова. Синтаксичний рівень торкається граматичної структури речень, розстановки розділових знаків. На семантичному вивчають значення слова і намагаються пояснити, чому автор вжив саме його. При аналізі на цьому рівні враховують висновки зі всіх попередніх. Іноді додатково виділяють прагматичний рівень, що є розширенням семантичного.

Рівні надбудовуються і накладаються один на один і разом формують систему мови.[18]

2.2.1. фонетичний рівень

Дескрипторка добре володіє голосом та чудово інтонує, що є вкрай важливим для кращого занурення в атмосферу фільму. Дотримано основних законів милозвучності української мови: уникнення збігу голосних(Дарина йде), уникнення важкого для вимови збігу приголосних, де це можливо(синьора радісно стрепенулась).

2.2.2. морфологічний рівень

Дієслова

Дієслово--самостійна частина мови, що вказує на дію або стан предмета та відповідає на питання "що робити", "що зробити".[19]

Назагал в аудіодискрипції використовують загальноживані дієслова, нейтрально забарвлені, але в деяких епізодах вони підібрані так, щоб разом з

іншими членами речення максимально точно передавати глядачеві емоційний стан героїв.

Епізод 1.

«День. Автобусна зупинка. Дмитро відпроваджує дружину – Дарина повертається до Італії. Мирослава теж від'їжджає – в Чернівці на навчання. Гукає маму з автобуса. Дмитро **звісив голову**, уникає погляду дружини. Дарина дивиться на Дмитра сумними **русалчиними** очима: **чекає бодай якихось** слів на прощання. Дмитро **потупив очі**. Дарина сідає в автобус.»

«звісив голову», «потупив очі» замість нейтрального "опустив".

Також в цьому епізоді слід звернути увагу на спонукальну частку “бодай”-- чекає **«бодай»** якихось, що теж посилює враження і емоційне сприйняття.

2.2.3. лексичний рівень

сюди треба сопіювати про нейтральну лексику [20]

Події відбуваються в двох часових проміжках і у двох країнах, тож вводяться їхні словесні означення: «Італія. Україна. Карпати.» та «Спогади Дарини. Теперішній час.» Трапляються слова іншомовного походження (Алессандро почувається ніяково через *демарши* матері). Виділене слово походить із французької мови, відноситься до сфери дипломатії та означає заходи, спрямовані на застереження іншої держави від певних дій, прохання до неї або протест. Аудіодискрипція повинна бути максимально чіткою і лаконічною, де це тільки можливо, тому вибір цієї лексеми зрозумілий.

2.2.4. синтаксичний рівень

Речення--граматична конструкція, побудована з одного чи кількох слів певної мови, що становить окрему, відносно незалежну думку; значеннєве, граматичне та інтонаційне ціле, що виражає якусь думку у відношенні до її дійсності(предикативність, створена категоріями модальності, часу та особи) одним словом чи сполукою слів.[21]

Співвідношення повних і неповних речень приблизно однакове, описують місце події, її зміст, міміку і емоції дійових осіб або все це одночасно. Для опису часу та місця переважно використовують безособові непоширені односкладні речення("Вечір" ""Світає".) Дії та емоції переважно описують двоскладними непоширеними реченнями("Вибиває яйце", "Синьйора спохмурніла", "Дарина виходить"). Проте часом для повнішого опису ситуації, деталізації порівнянь чи емоцій використовують складнопідрядні речення("Тунель--наче кам'яна труба, що всмоктує життя заробітчаники..", синьйора мовчки знищує її поглядом, у якому...") Такий тип речень застосовується і для пояснення функції предметів у просторі("Підходить до джерела, яке облаштували для водопою...") Характерною для аудіодискрипції є наявність однорідних членів речення("Дарина лежить спиною до чоловіка--холодна, збайдужіла, чужа.", "знищує поглядом, у якому і зневага, і погроза, і розпач). Це не тільки дозволяє краще передавати емоції, а й створює необхідну напругу. Для опису паралельних дій дій використовуються також дієприслівникові звороти(Дарина йде, *тягнувши валізу на коліщатах*) У деяких випадках зворот ще й розкриває причину певної дії("Дмитро сідає на порозі,*не втримавши рівновагу*). Доволі незвичним для структури української мови є форма "відповідає по мобільному" у значенні "відповідає на телефонний дзвінок". За звичних обставин це можна було б розцінити як граматичну помилку, однак в цьому випадку форма вжита задля уникнення секундної асоціації з омонімом "дзвінок" у незрячого глядача.

Означення

Означення--це другорядний член речення, що відноситься в реченні до іменника або субстантивованого слова і виражає якусь ознаку предмета(якість, властивість, кількість). [22]. У наведених епізодах у ролі означення виступають не тільки прикметники, а й прислівники--вони надають діям персонажів емоційного забарвлення.

У вищенаведеному епізоді очі Дарини, крім "сумних" додатково характеризуються як "русалчині" і аудіодискрипторка одразу розшифровує, що з допомогою міфічного персонажа передає ту обнадійливу тугу, з якою Дарина чекає на слова чоловіка. Ще раніше очі Дарини описують як "сіро-зелені, як у русалки". Тобто це характеристика внутрішнього через зовнішнє, яка має фольклорне походження.

Епізод 2.

«Хата Дмитра і Дарини. Святковий великодній сніданок. Стіл з наїдками винесений на подвір'я. За столом Дмитро і Мирослава. Дмитро **понуро звів голову**, Мирослава **сумна і замкнута**. Дарина ставить на стіл миску спагетті, накладає спагетті на тарілки чоловікові і доньці. Вони напружено мовчать. Дарина встає з-за столу, іде до хати. Повертається і кладе на стіл **коробочку** із валютою. Розгніваний Дмитро встає і йде геть. Мирослава заносить до хати брудний посуд. Дарина **самотньо** сидить за столом. Бере до рук гуцульську писанку. Напливають спогади.»

В аудіодискрипції цього епізоду при описі поведінки акторів використано багато **прислівникових і прикметникових означень**: звів голову *понуро*, *сумна і замкнута* Мирослава, *розгніваний* Дмитро, Дарина *самотньо* сидить за столом, мовчать *напружено*. Завдяки цьому незрячий глядач має змогу створити у власній уяві унікальний емоційно забарвлений опис персонажа.

Також у цьому епізоді часовий проміжок описано **не звичним способом** (ранок, вечір, пообіддя, конкретна година чи пора року), а за допомогою означення «великодній». Таким чином глядач розуміє, що йдеться про конкретний час, пов'язаний зі святкуванням.

Місце дії ідентифікується також не типово, наприклад «місто», «село», а через означення «гуцульська» писанка. Оскільки писанка саме гуцульська, отже, дія відбувається на Гуцульщині.

У слові "коробочка" пестливо-зменшувальний суфікс "очк" ідентифікує її розмір.

Переважно в аудіодискрипції використовують нейтральну лексику щоб опис був максимально об'єктивним, але використання емоційно забарвленої лексики є також доречним.

«Українська мова: Енциклопедія» визначає емоційно забарвлену лексику як «слова, що мають у своєму значенні компонент оцінки, виражають почуття, позитивне чи негативне сприйняття дійсності. Як виразник емотивної функції мови емоційна лексика **характеризує ситуацію спілкування, соціальні відносини, психічний стан мовців**». Для аудіодискрипції дуже важливо створити правильне враження на глядача з вадами зору, тому функція емоційно забарвленої лексики охарактеризувати ситуацію мовлення є в ній дуже доречною. до лексичного рівня

2.4. Загальний аналіз аудіодискрипції епізодів

Епізод 1: У кабінеті гінеколога.

Кабінет гінеколога, Дарина лежить на кушетці. Гінеколог:(..). Дарина сидить, опустивши голову, на обличчі вираз болю і відчаю:(..). Лікарка різко, зі злістю пише щось у медичній картці і відвертається. У Дарини кам'яне, мов неживе обличчя.

Аудіодискрипція цього епізоду починається з 1:23, коли на екрані Дарина ще тільки виходить з валізою з аеропорту, а отже, опис “накладається” на цей кадр. Хоча зазвичай аудіодискрипція відбувається у проміжках між репліками персонажів, цей хід можна пояснити таким чином: тоді як зрячий глядач бачить обстановку кабінету лікаря і паралельно чує діалог, незрячому для розуміння ходу сюжету критично важливо знати про місце дії до початку розмови між персонажами, і пауза без смислового навантаження (1:23-1:37) тут ідеально підходить для початку аудіодискрипції.

Так само важливо описати емоції жінки в момент, коли вона дізнається про вагітність, оскільки у відповідь на цю новину вербально Дарина не реагує ніяк. Таким чином аудіодискрипція стає для глядача єдиною можливістю довідатись, якою була миттєва реакція на цю звістку. Також емоційне забарвлення дій лікарки допомагає зрозуміти її реакцію на подальшу репліку Дарини.

Епізод 2

Село в Карнатах. Весна. Зупиняється рейсовий автобус, із нього виходить Дарина з валізою на коліщатах. Дарина стоїть, роздивляється, вдихає рідне гірське повітря. Підходить до джерела, яке облаштували для водопою, вода витікає із труби.

Дарина підставляє руку, зволожує собі чоло, п'є із пригорщі. Іде далі(у мене не виходить виділити, не знаю чому)

Цей епізод характерний відсутністю у ньому діалогів та наявністю тільки однієї дійової особи, а отже, дії та емоції доводиться описувати без орієнтації на будь-яку взаємодію. І зокрема на прикладі одного речення ми бачимо, скільки важливої інформації можна ще вмістити в опис, паралельно описуючи фізичні дії. "Дарина вдихає рідне гірське повітря"--стає зрозуміло, що жінка походить з попередньо згаданого села, а означення "гірське" додатково вказує на місце дії. Також спостерігаємо, як за допомогою складнопідрядної частини "яке облаштували для водопою" пояснюється призначення джерела серед дороги у горах. Варто звернути увагу і на те, що Дарина не просто п'є воду, а "п'є із пригорщі". Цей спосіб опису має емоційний відтінок, бо вказує, як сильно жінці хотілося джерельної води, але також є логічним продовженням попередніх дій, адже перед тим Дарина підставила долоню. Означення "рейсовий" до слова "автобус" наштовхує на думку, що пасажери повертаються здалеку, можливо, навіть і з-за кордону.

ВИСНОВКИ

Аудіодискрипція є однією з форм інклюзії--паралельний опис міміки, дій, емоцій, зовнішності акторів, довколишнього середовища дозволяє незрячим людям краще зрозуміти фільм, а відповідно отримати більше задоволення від його перегляду. Аудіодискрипція повинна бути максимально лаконічною, щоб не перевантажувати звуковий канал сприйняття і водночас ємкою.

У законодавствах країн ЄС, Великобританії та США прописані різні, але чіткі вимоги щодо кількості годин контенту, трансльованого в медіа з аудіодискрипцією. В Україні цей процес поки що в зародковому стані, проте громадські організації та ініціативи доволі успішно забезпечують аудіодискрипцією кінофільми та мультфільми--на сьогодні адаптовано уже близько сотні. Проблема полягає у відсутності системної підтримки, зокрема і фінансової, з боку держави.

Лінгвістичний аналіз тексту аудіодискрипції до кінофільму “Гніздо горлиці” пояснює особливості підбору певних лексем, морфологічних та синтаксичних одиниць. Загальний аналіз епізодів дозволяє побачити картину в цілому.

Я дуже вдячна ГО “УСІ” насамперед за блискучу аудіодискрипцію, а також за матеріал для дослідження. Сподіваюсь, завдяки йому ще більше людей зрозуміють, настільки це непроста, але важлива робота.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України № 927-VIII від 25.12.2015 р. Про внесення змін до деяких законів України щодо розширення доступу сліпих, осіб із порушеннями зору та осіб з дислексією до творів, виданих у спеціальному форматі. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-19#Text>
2. Закон України №3792-XII від 14.10.2020 р. Про авторське право та суміжні права. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
3. Марія Івашук. *Як роблять кіно для незрячих. Побачити фільми на слух*. The Village Україна. 26 квітня 2017. Режим доступу: <https://www.the-village.com.ua/village/culture/movies/257705-kino-dlya-nezryachih>
4. Маріанна Коцан. *Кіно, доступне для незрячих і нечуючих людей. Як це працює і чому це важливо*. MBR. 10 березня 2020. Режим доступу: <https://mbr.com.ua/uk/news/analytics/1844-kino-dostupnoe-dlya-nezryacix-i-nesly-sashhix-lyudei-kak-e-to-rabotaet-i-pocemu-e-to-vazno>
5. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
6. Директива служб аудіовізуальних медіа Європейського Союзу. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32010L0013>
7. Інформаційний бюлетень Європейського об'єднання сліпих. Режим доступу: <http://www.euroblind.org/newsletter/2016/july-august/en/describing-audiodescription>

8. Закон про телерадіомовлення Великобританії. Режим доступу: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/55/section/20/enacted>
9. Закон про комунікації Великобританії. Режим доступу: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/21/part/3/chapter/4/crossheading/television-services-for-the-deaf-and-visually-impaired>
10. Режим доступу: <https://mediaaccess.org.au/television/audio-description-on-tv/audio-description-on-tv-in-the-uk>
11. Королівський національний інститут сліпих людей. Режим доступу: <https://mediaaccess.org.au/television/audio-description-on-tv/audio-description-on-tv-in-the-uk>
12. Асоціація аудіодискрипції Великобританії. Режим доступу: <http://www.audiodescription.co.uk/>
13. Закон про доступність засобів зв'язку та відеопрограм, Communications and Video Accessibility Act. Режим доступу: <https://www.congress.gov/bill/111th-congress/house-bill/3101/text>
14. Закон про американців з обмеженими фізичними можливостями, Americans with Disabilities Act. Режим доступу: <https://www.ada.gov/pubs/adastatute08.htm>
15. Закон про реабілітацію, розділи 504 та 508. Режим доступу: <https://www.dol.gov/agencies/oasam/centers-offices/civil-rights-center/statutes/section-504-rehabilitation-act-of-1973>
<https://www.fcc.gov/general/section-508-rehabilitation-act>
16. Режим доступу: <https://audiodescriptionsolutions.com/about-us/a-brief-history-of-audio-description-in-the-u-s/>
17. Режим доступу: <https://mbr.com.ua/uk/news/analytics/1844-kino-dostupnoe-dlya-nezryacix-i-nesly-sashhix-lyudei-kak-e-to-rabotaet-i-rosemu-e-to-vazno>
18. Режим доступу: https://www.uni-due.de/SHE/REV_Levels_Chart.htm

19. Режим

доступу: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%96%D1%94%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE>

20. Українська мова: Енциклопедія [уклад. В.М. Русанівський та ін.].--К.: Укр. енцикл. ім. М.П.Бажана, 2000--750, [с.171-172]

21. Режим доступу:

<https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F>

22. Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/oznachennja>

23. Українська Спілка Інвалідів. Про нас. Режим доступу:

<https://usi.org.ua/about-us>

24. Українська Спілка Інвалідів. Кінофільм “Гніздо горлиці” :

Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=jSSrIaKsBWM&list=PL-P_O4e3ZVtJQBAWuf3qMZP7n2r1TqiaL&index=19

